

7. Додін Є.В. Організація заходів протидії митній злочинності та митної делікатності / Є.В. Додін // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. – Запоріжжя : Вид-во ЗНУ. – 2012. – № 1. – С. 79-85.

8. Квеляшвілі І.М. Митна служба в системі забезпечення національної безпеки України / І.М. Квеляшвілі // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2009. – № 2. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2009-02/09kimnby.pdf>.

9. Комаров О.В. Митний ризик як ключовий елемент механізму державного ризик-менеджменту в митній галузі / О.В. Комаров // Вісник Академії митної служби України : зб. наук. праць. – Сер.: Державне управління. – Дніпропетровськ : Вид-во Акад. митної служби України. – 2011. – № 2(5). – С. 210-215.

10. Мажула О.В. Інституціоналізація митної безпеки як важливої складової економічної безпеки держави / О.В. Мажула // Ефективна економіка : зб. наук. праць. – 2014. – № 11. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3508>.

11. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митної безпеки держави / К.І. Новікова // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. праць. – Сер.: Економічні науки. – Запоріжжя : Вид-во ЗНУ. – 2012. – № 4. – С. 174-180.

12. Осадча Н.В. Процес забезпечення митного інтересу / Н.В. Осадча // Управління економікою: теорія та практика : зб. наук. праць. – 2012. – № 2012. – С. 128-150.

13. Пашко П. Умови та чинники забезпечення митної безпеки / П. Пашко // Митна справа : зб. наук. праць. – 2010. – № 1 (67). – С. 5-16.

14. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П.В. Пашко, І.Г. Бережнюка. – Хмельницький : Вид-во ПП Мельник А.А., 2013. – 338 с.

15. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П.В. Пашко. – Одеса : Вид-во "ПІАСКЕ", 2009. – 628 с.

16. Разумей М. Особливості реалізації адміністративно-політичного механізму державного управління зовнішньоторговельною безпекою України / М. Разумей // Науковий вісник "Демократичне врядування" : зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 14. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.lvivacademy.com/visnyk14/fail/razumej.pdf>.

17. Рудніченко Є.М. Класифікація ризиків у митній справі / Є.М. Рудніченко, І.В. Несторишен // Митна безпека. – Сер.: Економіка. – 2012. – № 1-2. – С. 13-19.

18. Рудніченко Є.М. Характеристика впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємства / Є.М. Рудніченко // Митна безпека. – Сер.: Економіка. – 2012. – № 1-2. – С. 7-12.

19. Стельмашук А.М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А.М. Стельмашук // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-вироб. журнал. – 2011. – № 6. – С. 279-286.

20. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 р., № 964-IV; поточна ред. від 19.04.2014 р. на підставі 1170-18 / Верховна Рада України. – Офіційний веб-сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

21. Митний кодекс України від 13.03.2012 р., № 4495-VI; ред. від 24.07.2015, на підставі 556-19 / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

22. Про затвердження Порядку розроблення профілів ризику: Наказ від 22.12.2010 р., № 1514 / Державна митна служба України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uazakon.com/document/fpart13/idx13447.htm>.

23. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 р., № 959-XP; ред. від 28.06.2015 р. на підставі 222-19 / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

Надійшло до редакції 22.10.2015 р.

Левко М.М. Системний підхід к определению роли и места таможенной безопасности в обеспечении экономической безопасности государства

Систематизированы дефиниции таможенной безопасности, предлагаемые в научной литературе, и выделены два подхода к его трактовке: как состояния и как системы. Предложено авторское определение таможенной безопасности как экономического явления. Выделены понятия механизма обеспечения таможенной безопасности и представлено авторское видение. Применен системный подход для определения таможен-

ной безопасности в системе экономической безопасности, метод диалектики для познания таможенной безопасности во взаимосвязи с внешнеэкономической безопасностью и выделены их общие и отличительные черты. Доказано, что таможенная безопасность и внешнеэкономическая безопасность частично пересекаются и взаимодополняют друг друга, однако являются отдельными понятиями.

Ключевые слова: таможенная безопасность, внешнеэкономическая безопасность, механизм обеспечения таможенной безопасности, субъекты таможенной безопасности, объект таможенной безопасности.

Levko M.M. Systematic Approach to Identifying the Role and Place of Customs Safety in the Economic Safety of the State

Customs safety definitions proposed in the scientific literature are systematized and defined two approaches to its treatment, as a state and as a system. The author's definition of customs safety as an economic phenomenon is proposed. The concept of a mechanism to provide customs safety is determined and the author's vision is highlighted. Systematic approach to determine the place and role of customs safety in the system of economic safety is applied. The dialectic method was used to define common and distinctive features of customs safety and foreign economy safety. Customs safety and foreign economy safety are proved to partly overlap and complete each other, but still to be distinct concepts.

Keywords: customs safety, foreign economy safety, mechanism to provide customs safety, customs safety agents, object of customs safety.

УДК 336.225.6

МЕХАНІЗМИ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Р.С. Филипп¹

Досліджено питання, пов'язані з фіскальним регулюванням діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу через призму положень спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Наведено теоретичну характеристику економічного потенціалу сектору малого та середнього підприємництва у контексті підвищення ефективності діючих фіскально-розподільчих механізмів. Окремим блоком подано аспекти збалансування довгострокових економічних пріоритетів розвитку малого та середнього бізнесу із поточними потребами його фіскально-бюджетного регламентування.

Ключові слова: суб'єкти підприємництва, малий та середній бізнес, спрощена система оподаткування, єдиний податок, фіскальне регулювання, фіскальні механізми.

Актуальність дослідження. У розвитку будь-якої макроекономічної системи важливе завдання покладається на формування належних фіскальних механізмів регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу. Як відомо, мале та середнє підприємництво відіграє вагомий роль у процесах правильної економічної структуризації суспільства. Йдеться про створення відповідних умов задля зародження та розвитку т. зв. "середнього класу". Окрім цього, будучи продуцентом внутрішнього продукту, дрібний бізнес повинен відповідним чином оподатковуватися, а відтак впливати на фінансовий стан централізованих і децентралізованих грошових фондів держави. Таким чином в орбіту дії фіскальних механізмів регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу потрапляє низка складних завдань: по-перше, встановлення

¹ доц. Р.С. Филипп, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

такої системи оподаткування, яка адекватно відображала би взаємозалежність між рівнем прибутковості малих і середніх господарюючих одиниць і ступенем їх впливу на централізацію ВВП держави, по-друге, формування регулятивної націленості податкової складової з метою стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, а по-третє, спрямування окремих бюджетних важелів на розвиток соціально-економічної бази дрібного та середнього підприємництва (наприклад, бюджетні програми створення нових робочих місць).

Метою наукової роботи є розроблення пропозицій науково-практичного характеру щодо збалансування фіскальної, регулятивної та стимулятивної функцій спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва у контексті забезпечення їхнього розвитку із дотриманням відповідних пропорцій впливу на централізацію створеного ними внутрішнього продукту.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Задекларовану тематику через її безперечну актуальність відображено у наукових працях багатьох учених-економістів. Зокрема, питання функціонування і розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, а також застосування фіскальних механізмів його регулювання досліджено у наукових працях Б. Карпінського, В. Геєця, З. Варналія, К. Проскури, О. Андрєєва, Т. Єфіменко та ін. Однак, попри особливу увагу з боку представників науково-практичних кіл, сьогодні все ще не вирішеними залишаються аспекти збалансування фіскальної та регулятивної функцій спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності, а також врахування довгострокових економічних орієнтирів розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. За останні роки в Україні на найвищих рівнях дійшли розуміння особливої соціально-економічної ролі малого та середнього бізнесу, який у кризових умовах створює нові робочі місця без будь-якого фінансування з боку держави, розширює самозайнятність населення, залучає до легального економічного обігу ті кошти, що зараз перебувають поза банківською сферою. До того ж малий бізнес має вирішальне значення і для формування конкурентного середовища та створення середнього класу.

Малий і середній бізнес протягом усіх років незалежності нашої держави розглядали як чинник її економічного розвитку. Проте за останні двадцять років важко згадати будь-який більш-менш значущий державний проект, який був би націлений на формування відповідної фінансово-економічної інфраструктури розвитку малих і середніх господарюючих форм. Практично усі нормативно-правові акти, які так чи інакше мали би впливати на досліджуваний сектор національної економіки, відзначалися декларативністю та правовим нігілізмом. Відтак жодних економічних умов для повноцінного поступу дрібного та середнього бізнесу в Україні створено не було.

Виходячи із зазначеного, невідкладним завданням у контексті розроблення пропозицій та рекомендацій науково-практичного характеру щодо удосконалення досліджуваної складової національної економіки є теоретичний аналіз надбання зарубіжних і вітчизняних учених у царині фіскального регулювання діяльності малих і середніх господарюючих одиниць [1, с. 65-68]. Варто зауважити, що існуючих прототипів чинної в Україні спрощеної системи оподат-

кування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва у розвинених країнах світу є доволі небагато. Натомість провідні зарубіжні економісти схильються до думки про те, що ліберальний підхід стосовно оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу ще не є достатньою передумовою стимулювання їхнього розвитку. Швидше навпаки, функціонування спрощеної системи оподаткування прийнято вважати тільки одним з елементів загальної моделі економічного сприяння поступу малих господарюючих одиниць. Іншими складовими елементами такої моделі зарубіжні науковці вважають:

- систему кредитного забезпечення малого та середнього бізнесу;
- сукупність адміністративно-економічних важелів стимулятивного характеру;
- бюджетні програми регулювання зайнятості тощо.

Із наведеного вище випливає, що важливим етапом функціонування малих і середніх підприємств (підприємців) в Україні можна вважати прийняття Указу Президента "Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва". У 1997 р., коли було прийнято цей законодавчий документ, перед національною економікою постала низка складних проблем [2, с. 24-31]:

- істотний рівень безробіття;
- відсутність "середнього класу" населення;
- недостатність фінансових ресурсів держави для створення нових робочих місць;
- наявність великих підприємств-гігантів і повна інертність фізичних осіб щодо реалізації підприємницьких ініціатив;
- високий рівень інфляції, який доволі часто був наслідком монопольних та олігопольних змов;
- низький ступінь доброчесної конкуренції.

Однак при значній прогресивності прийнятої тодішньої спрощеної системи оподаткування малих і середніх господарюючих структур повністю вирішити зазначені проблеми не вдалося. Через рік після запровадження Податкового кодексу України в дію вступила і нова спрощена система оподаткування обліку та звітності. При цьому перед економікою держави стоять практично ті ж, за певним винятком, проблеми [3]:

- доволі високий рівень безробіття;
- відсутність "середнього класу" населення;
- недостатність фінансових ресурсів держави для створення нових робочих місць;
- низький податковий ефект від адміністрування єдиного податку;
- наявність "тіньової економіки", в якій безпосередньо задіяні суб'єкти господарювання-спрощенці;
- розповсюдженість спрощеної системи на великий перелік видів діяльності, що нівелює її фіскальну функціональну спрямованість;
- незначний ступінь стимулювання важливих для економіки напрямів підприємництва;
- недостатня ефективність системи обліку господарської діяльності спрощенців, яка застосовується як засіб фіскальних правопорушень.

На наше переконання, чинна в Україні спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва не спроможна повністю вирішити зазначені вище проблеми, а тому потребує удосконалення [4, с. 38-

46]. У зв'язку із цим головною робочою гіпотезою наукових досліджень із практики застосування фіскальних механізмів регулювання малого та середнього підприємництва доцільно вважати припущення, що чинна в Україні спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу не забезпечує досягнення відповідних пропорцій фіскально-розподільчого характеру у межах діяльності дрібних і середніх господарюючих одиниць. Окрім цього, низьким ступенем дієвості відзначається бюджетний механізм стимулювання розвитку підприємництва через відсутність цільових бюджетних програм, які впливали б на рівень зайнятості, створення фінансово-економічної інфраструктури тощо.

Наявність широкого кола проблем зумовлює потребу відображення подібної тематики у наукових дослідженнях з метою розроблення передових науково-практичних підходів до підвищення результативності чинних в Україні механізмів фіскального регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу. У цьому контексті варто зауважити, що згадані механізми на початковому етапі доцільно розглядати у розрізі окремих елементів. Йдеться про виокремлення із їхньої структури важелів податкового, бюджетного характеру, а також процедур облікової політики суб'єктів малого та середнього підприємництва. У такий спосіб можна зосередитися на кожному із наведених елементів, а відтак внести адекватні пропозиції щодо їхнього вдосконалення. Разом із тим кінцевий етап має відзначитися комплексним відображенням усіх елементів фіскальних механізмів регулювання господарської діяльності малих і середніх підприємств (підприємств), для того щоб забезпечити їхнє гармонійне поєднання та засадах взаємоузгодження та взаємодоповнюваності. Більше того, такі механізми повинні органічно вливатися в інтегральну комплексну систему розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, яка містить підсистеми іншого спрямування (адміністративно-економічну, фінансово-кредиту, організаційну тощо).

Характеризуючи детальніше спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого та середнього підприємництва не зайвим буде акцентувати увагу на тому, що її функціонування потрібно розглядати як "фіскальний бонус" для суб'єктів господарювання. На наше переконання, основним визначником ефективності будь-якого податкового механізму є баланс інтересів платників і держави. У разі спрощеної системи оподаткування до такого балансу наближена насамперед держава, що ж до податкоплатників, то вони дуже часто згаданий преференційний режим розглядають як можливість різного роду зловживань і порушень. Конфлікт інтересів між державою та платниками податків, за якого останні отримують переваги за рахунок першої, наведено в таблиці.

Характеризуючи загалом аргументи, наведені у табл., варто зауважити, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності більшою мірою виконує стимулятивну функцію, забезпечуючи при цьому активізацію підприємницької ініціативи насамперед з боку громадян. Разом із тим у багатьох випадках вона суперечить фіскальним принципам, які ґрунтуються на потребі підвищення рівня податкових надходжень до відповідних бюджетних фондів. Не рідко під "прикриттям" спрощеної системи оподаткування підприємницькі

структури застосовують різні методи ухилення від оподаткування. Не маловажливим є і те, що функціонування преференційного режиму оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу опирається, окрім економічних, і на політичні пріоритети. Адже в Україні суб'єкти господарювання-спрощенці є доволі потужним елементом електоральної системи, що зумовлює зосередження уваги влади на задоволенні їхніх економічних вимог, навіть якщо це до певної міри суперечить вимогам економічних законів і закономірностей.

Табл. Конфлікт інтересів у межах спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого та середнього підприємництва

"+" СПД	"-" ДЕРЖАВА
1. Спрощений облік і звітність	1. Висока ймовірність приховування фактичних фінансово-економічних результатів
2. Часте накладення мораторію на вжиття контрольних заходів	2. Висока ймовірність порушень податкового законодавства
3. Низькі податкові ставки	3. Відносно низький рівень податкових надходжень
4. Політична "страховка"	4. Домінування політичних мотивів над економічними пріоритетами
5. Невиправдано широкий перелік видів діяльності та контингент суб'єктів	5. Дисонанс між регулятивною і фіскальною функціями

Щодо іншої площини взаємин між державою та податкоплатниками-спрощенцями, яка відзначалася б позитивом для першої і негативом для останніх, то відповідних аргументів знайти важко. Це означає, що досліджуваний преференційний режим здебільшого вигідний саме суб'єктам господарювання. Разом із тим спрощена система оподаткування, обліку та звітності спроможна балансувати інтереси як держави, так і підприємницьких структур. Власне урівноваження їхніх інтересів забезпечується безумовним конструктивним впливом спрощеної системи на економічну зайнятість населення. З одного боку, це надає змогу громадянам до певної міри задовольнити їхні потреби в економічному самозабезпеченні, з іншого – знімає з держави фінансовий тягар утримання великої "армії" безробітних.

З огляду на те, що ефективність будь-якого фіскального механізму напряму залежить від досягнення рівноваги між фінансово-економічними пріоритетами держави та платників податків, актуальним завданням у контексті функціонування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є нівелювання антифіскальних можливостей спрощенців й досягнення достатніх фіскально-регулятивних потужностей держави. Для цього пропонуємо насамперед зняти неофіційний мораторій на проведення перевірок суб'єктів господарювання-спрощенців щодо правомірності використання ними робочої сили, виплати заробітної плати, нарахування й сплати доходних та інших податків; підвищити рівень податкової дисципліни платників податків у спосіб проведення роз'яснювальної та контрольної роботи; зменшити перелік видів економічної діяльності, здійснення яких дозволяються на спрощеній системі оподаткування та переглянути фінансово-економічні обмеження.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, наголосимо на тому, що удосконалення фіскальних механізмів регулювання малого та середнього бізнесу

спроможне забезпечити відповідну фінансову базу для прогресування позитивних економічних перетворень у межах національного господарства країни. Важливим є і те, що в Україні сьогодні до кінця не вичерпані всі можливі резерви розвитку дрібного підприємництва, серед яких найбільш ефективними, на нашу думку, є:

- зменшення фіскального навантаження на фонд оплати праці;
- лібералізація адміністративного середовища;
- підтримка пріоритетних видів господарської діяльності;
- гармонізація регулятивної та фіскальної функцій загального і преференційного податкових режимів;
- створення механізмів пільгового кредитування "підприємницького старту"; визначення чіткого контингенту суб'єктів державного стимулювання.

Література

1. Михайленко В.М. Спрощена система оподаткування як метод регулювання податкового навантаження / В.М. Михайленко, К.П. Проскура // Економіст : зб. наук. праць. – 2007. – № 5. – С. 65-68.
2. Роговць А.М. Спрощена система оподаткування малого підприємництва / А.М. Роговць // Фінанси України : журнал. – 2005. – № 4. – С. 24-31.
3. Андрєєв О.В. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / кол. авт.: О.В. Андрєєв, Ю.М. Бажал, З.С. Варналій, В.М. Геєць, Т.І. Єфименко та ін. – К. : Держкомпідприємства України, 2010. – 219 с.
4. Юшко С.В. Спрощена система оподаткування для фізичних осіб-підприємців: історія й перспективи застосування / С.В. Юшко // Фінанси України : журнал. – 2011. – № 4. – С. 38-46.

Надійшло до редакції 10.02.2016 р.

Фыльтив Р.С. Механизмы фискального регулирования деятельности субъектов малого и среднего бизнеса

Исследованы вопросы, связанные с фискальным регулированием деятельности субъектов малого и среднего бизнеса сквозь призму положений упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности. Приведена теоретическая характеристика экономического потенциала сектора малого и среднего предпринимательства в контексте повышения эффективности действующих фискально-распределительных механизмов. Отдельным блоком поданы аспекты сбалансирования долгосрочных экономических приоритетов развития малого и среднего бизнеса с текущими потребностями его фискально-бюджетного регулирования.

Ключевые слова: субъекты предпринимательства, малый и средний бизнес, упрощенная система налогообложения, единый налог, фискальное регулирование, фискальные механизмы.

Fylypiv R.S. Mechanisms of Fiscal Adjusting of the Activity of Small and Midsize Entities

Some issues related to fiscal regulation of small and midsize entities (SMEs) in the light of the provision of the simplified system of taxation, accounting and reporting are investigated. A theoretical description of the economic potential of the sector of small and midsize enterprises in the context of improving the efficiency of existing fiscal and distributive mechanisms is conducted. A separate unit serving aspects of balancing long-term economic development priorities of SMEs with the current needs of its fiscal and budgetary regulation is given.

Keywords: business entities, small and midsize businesses, simplified system of taxation, united tax, fiscal adjusting, fiscal mechanisms.

УДК 330.41

ГЕНЕЗА ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Н.С. Станасюк¹, О.В. Глушко²

Проведено аналіз трактування поняття "потенціал" у науковій літературі в різні часові періоди. На цій основі визначено ресурсний, гіпотетичний, системний та результативний підходи до обґрунтування його економічної сутності. Визначено особливості трактування поняття "потенціал" відповідно до зазначених підходів. Встановлено взаємозв'язок між різними етапами розвитку економіки та науковими дослідженнями. Зроблено спробу узагальнення різних концептуальних підходів до дефініції "потенціал" та на цій основі розглянуто змістовне наповнення категорії "промисловий потенціал".

Ключові слова: потенціал, ресурс, можливість, система, результат, промисловий потенціал.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах обрання Україною стратегічного курсу на Євроінтеграцію важливими інструментами економічної політики країни повинні стати структурна перебудова та модернізація промисловості, розвиток інноваційно-інвестиційної моделі національної економіки, що ґрунтується на впровадженні нових прогресивних технологій в організацію та управління господарською діяльністю підприємств. Незважаючи на те, розвиток промислового виробництва в нашій країні досі не став належним засобом підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки держави. Сучасне вітчизняне промислове виробництво можна розглядати як незбалансовану систему взаємодії як старих технологічних систем, що залишилися в спадок від радянської економіки, так і нових, виникнення яких зумовлено розвитком процесів глобалізації та індустріалізації у світовій економіці.

Підтримання високих темпів розвитку промислового виробництва та рівня прибутковості промислових підприємств неможливе без ефективного використання промислового потенціалу національної економіки як первинної ланки господарського механізму, яка акумулює в собі всі ресурси, завдяки результативному використанню яких можна здійснювати основні економічні процеси, формувати збалансовані виробничо-господарські відносини між суб'єктами господарювання, створювати національний дохід.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальні проблеми, пов'язані з формуванням та розвитком окремих видів потенціалу, дослідили такі дослідники: Л.І. Абалкін, В.М. Авдеєнко, А.І. Анчишкін, В.Г. Борнос, А.С. Воронкова, О.О. Гетьман, І.О. Джаїн, С.В. Князь, Є.В. Лапін, Е.М. Лібанова, І.І. Лукінов, М.М. Новікова, Л.Д. Ревуцький, В.І. Свободін, О.С. Федонін, С.С. Шумська та ін. Загалом наукові дослідження умовно можна поділити на дві групи: представники першої зорієнтовані на формування і вдосконалення понятійно-категорійного апарату, а другої – на вирішення стратегічних проблем національної економіки. Проте відсутність єдиного концептуального підходу до поняття "потенціал" ускладнює вибір методичних прийомів дослідження, ха-

¹ докторант Н.С. Станасюк, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка";

² асист. О.В. Глушко, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"